

Loslaten om te kunnen ontvangen

Voorganger: Ds. Jurjen Zeilstra

Lezingen:

Schriftlezing Oude Testament: Jesaja 51, 1-11

Schriftlezing Brieven: Kolossenzen 3, 1-4

Schriftlezing Evangelie: Johannes 20, 1-18

Inleiding

De Opgestane zegt Maria van Magdala hem niet vast te houden. Wat zegt dit ons, die met een lichaam leven en sterven? Is er een andere manier van zien? Dat Maria Jezus eerst voor de tuinman houdt is dankbaar materiaal voor talloze schilders geweest. De opgestane Jezus heeft heel wat harken en schoffels in handen gekregen. Maar deze graftuin is een scheppingsparadijs voor wie het kan zien. Ons lichaam is meer dan kleding, maar het leven is meer dan voedsel. (Mt.6,25b)

Thema: Loslaten om te kunnen ontvangen

Gemeente van Christus, in de film *Mary Magdalene* uit 2018, die deel uitmaakte van ons filmprogramma afgelopen Veertigdagen in het Hilversumse Filmtheater, begrijpt eigenlijk niemand van zijn tijdgenoten waar Jezus mee bezig is, niemand behalve Maria Magdalena.¹ Veel te letterlijk vatten de leerlingen de woorden van Jezus op. Zij denken werkelijk dat Jezus de Romeinen gaat verdrijven. De massa is gegrepen door de wonderen en het spektakel. De autoriteiten, wereldlijk en religieus, zij vrezen voor hun macht wanneer deze vreemde Galilese rabbi het volk onrustig maakt. Maar Maria Magdalena luistert anders dan alle anderen. Zij vermoedt vanaf het begin dat Jezus zijn prediking van Gods Koninkrijk *geestelijk* bedoelt en dat het gaat over een Godsregering van vrede en verzoening, niet op basis van wapens en geweld, maar vanuit de liefde in het hart van mensen en gerechtigheid voor allen.

Dat juist Maria het dan is, in het Johannesevangelie, die de opgestane Christus als eerste aanschouwt, wordt vanuit die gedachte een fascinerend gegeven. Ik denk dat regisseur Garth Davis van de film *Mary Magdalene* dat goed heeft gezien. Terwijl Petrus en Johannes, na het lege graf te hebben onderzocht, niets anders kunnen doen dan weer naar huis te gaan, is het Maria Magdalena die bij het graf blijft en daar, in het graf zelf, twee engelen ziet, die haar vragen waarom zij huilt. 'Ze hebben mijn heer weggehaald en ik weet niet waar ze hem naar toe gebracht hebben.' Meteen daarop wordt zij in de graftuin aangesproken door de Opgestane zelf.

De evangelist weet, die Christus, de Opgestane, die herken je in deze wereld niet vanzelf. Zo wordt Maria

in haar verdriet, de gestalte van de kerk die Christus zoekt. Maar, je kunt zeggen, zij wordt de gestalte van iedere gelovige die niet kan geloven, die zich verliest in verdriet omdat er in plaats van een troostend en bemoedigend God een lege plek is in het bestaan, een vacuüm. Je kunt zeggen: Maria wordt de gestalte van u en mij. Wij kijken, maar we zien niet. Wij missen iets, maar we weten zelf niet wat of wie. Wij zoeken rondom een open graf, maar wij vinden daar niet waar wij naar verlangen. Wij vullen onze leegte met heel veel en hard werken, met het kopen van eindeloos veel dure spullen. Wij vullen onze leegte met het krom liggen voor een te duur huis, een carrière die niet bij ons past en waarvoor we altijd op onze tenen moeten lopen, of met het aldoor maar blijven verlangen naar die ene grote liefde, die nooit komt. Of we blijven treuren, zonder ophouden, om die ene die er niet meer is. Maria ziet ineens een hovenier.

'Waarom huil je?' vroeg Jezus. 'Wie zoek je?' Maria dacht dat het de tuinman was en zei: 'Als u hem hebt weggehaald, vertel me dan waar u hem hebt neergelegd, dan kan ik hem meenemen.'

Een onmogelijke wens van een diep verdrietig mens. Maar als u het mij vraagt is het geen toeval dat zij de opgestane Christus aanziet voor de hovenier. Dat is hij immers ook, alleen niet van een begraafplaats. Hij is niet de bewaker van dit graf. In het licht van deze dag, de feestdag van Pasen, wordt heel de aarde herschapen, als op de eerste dag. Jezus Christus is de tuinman van het Paradijs. Dat is een verbeelding van een aarde vervuld van gerechtigheid en vrede, waar liefdemacht het wint van dwang, waar mensen ernaar verlangen hun gaven te delen met anderen. En God zag dat het goed was.

Hoe zijn wij hiertoe gekomen? Hoe is de kerk ooit ontstaan rondom dit vreemde geheim? Waar komt, fundamenteel nog, die wonderlijke trek vandaan dat religie is geworteld op de grens van leven en dood? Met Abraham zijn wij op weg gegaan. Veertigdagen zijn wij achter hem aan getrokken. Wij hebben ons laten roepen door een stem die wij niet kenden, als pelgrims voor gerechtigheid en vrede. De nomade Abraham, die woonde in tenten, is onze vader in het

geloof, Sara onze moeder. Hun verhaal is een verhaal van verlangen. Daar komen we vandaan.

Wij hebben ons willen herkennen in de beeldspraak van de aardse tent, telkens weer op een andere plaats, altijd op het punt om hem op te breken, in te pakken en ergens anders weer op te bouwen, een frêle, schamel dak boven het hoofd, niet veel meer dan rafels stof, bewogen door de wind.

Vandaag is het de stem van de tweede profeet Jesaja die ons aanspreekt. Dat is een profeet in de ballingschap, aan de rivieren van Babel, ver van Jeruzalem. Hij weet van de vluchtigheid van het leven en het nooit werkelijk thuis zijn. Het is beeldspraak geworden voor het leven van mensen aan wie iedere vastigheid ontvallen is. Maar als alles beweegt, is er toch één vast, één archimedisch punt. Dat is gerechtigheid. De profeet stelt Gods gerechtigheid centraal, niet alleen voor Israël, maar voor alle volken. God zelf is de oorsprong van iedere eerlijke wet. En mensen die deze wet dragen in hun hart, hebben niet bang te zijn voor de tijdelijkheid, de wisselvalligheid en de krakkemikkigheid van het leven op aarde. De profeet roept zijn toehoorders op het eerlijk onder ogen te zien: Het leven is vergankelijk. Hemel en aarde, tijdelijk zijn ze van karakter. Op een dag valt de aarde uiteen als een oud gewaad. Terwijl spotters samen met hun spot als oude kleding vergaan, zo ziet Jesaja, blijft het ondertussen blijft voor stervelingen de moeite gerechtigheid waard na te jagen. Want die is onvergankelijk. Die komt voort uit God, bekleed met kracht. Een samenleving van gerechtigheid, daar zijn we altijd weer naartoe op weg. Daarbij gaat ons de opgestane Christus voor, immers zijn levende lichaam in deze wereld, dat zijn wij allemaal samen, door de Schepper voor elkaar tot zegen gesteld.

De aarde is kwetsbaar. Onze eigen kwetsbaarheid is daar direct mee verbonden.

Kijk naar de rots waaruit je gehouwen bent,
naar de diepe groeve waar je gedolven bent.²

Onze zorgen over het milieu, onze paniek over de opwarming van de aarde, ze raken direct aan de vraag naar gerechtigheid. Er is op deze rijk gezegende aarde nog steeds genoeg voor iedereen. Maar kunnen wij nog delen?

Dat verhaal van de opstanding, die heilige dynamiek, die de dood tart, die haat en geweld te boven gaat in een visioen van verzoening tussen een rechtvaardig God in de hemel en falende mensen op aarde. Dit kun je niet bewijzen. Het is een kwestie van geloof, van

Godsvertrouwen. Daarover ging het bij Abraham die op weg ging naar een land dat hij niet kende.

En hij geloofde in de Here
en Hij [de Heer] rekende het hem toe als gerechtigheid.³

Wij staan in een traditie waarin Godsgeloof onlosmakelijk is verbonden met gerechtigheid. De kerk dat is niet veel meer dan de plaats waar dit verhaal wordt verteld, een van de vele plekken in de wereld waar het te midden van mensen concreet zou kunnen worden dat Christus leeft en dat een eeuwig God in gerechtigheid regeert en mensen leert wat gastvrijheid is en delen in bescheidenheid, kwetsbare bewoners van de aarde die wij allemaal zijn.

‘Houd me niet vast,’ zei Jezus tegen haar [Maria].⁴

Wat moet een mens veel loslaten om dit te kunnen ontvangen! Het was niet het tastbare waarin het geloof kon bestaan. Paasgeloof kan niet zonder het visioen, het spirituele, de kracht van de droom, het intense verlangen naar gerechtigheid en vrede. Wie zich vastklampt aan het leven, is niet in staat daarvan te genieten. Maar wie het kan loslaten, kan het opnieuw uit Gods hand ontvangen als bij de schepping zelf. Er is werkelijk meer te zien dan het voor de hand liggende.

Maar dit geloof kan in z'n uitwerking ongelofelijk concreet worden. Loslaten leidt tot levensruimte en vergevingsgezindheid. Elkaar loslaten kan nodig zijn om in de ruimte te staan, zodat wij elkaar kunnen liefhebben als de mensen die wij ten diepste zijn. Dat is, bijbels gesproken, een voorwaarde voor zuivere relaties tussen mensen die de gerechtigheid nastreven. Dat geldt niet alleen voor individuen onderling, maar ook voor groepen. Jongeren... laat ze los. Het leven zelf leert lessen, die geen vader, geen moeder ze kan leren. Ouderen... vergeet ze niet, maar maak ze ook niet te afhankelijk. Help ze in hun eigen kracht te staan. Niet pas na je dood, maar nu al ben je, in de woorden van de apostel, met Christus opgewekt uit de dood bent, namelijk als je je met de Opgestane durft te identificeren in de volle vrijheid van de kinderen van God.

Van Ida Gerhardt is het mooie gedicht ‘Wijnstok’.⁵

Het was de hovenier,
die in het vroege licht
de ranken heeft gericht,
diep in elkaar verward,
vervreemdend van het hart,
de wortelstok.

Geen zag wat zich voltrok
in het zeer vroege licht.
Hij raakte hen slechts aan:
zij zijn vaneen gegaan,
ontbonden,
ontwonden.

Het was de hovenier.
Verwonderd, in vroeg licht,
gescheiden ongescheiden
de door zijn hand geleide
hartranken.
-Aan ons beiden
hebt gij het, God, verricht.

Amen.

Uitzending en zegen

Als jullie vanhier gaan, naar huis of waar dan ook heen,
besef het gezegende mensen te zijn. Onze
kwetsbaarheid is niet bestemd ons te verlammen. Het
is niet nodig dat onze teleurstellingen onze initiatieven
blijvend blokkeren. De dood zal ons leven niet
bederven, niet in het licht van de God die onze dagen
schept.

De Here zegene u en behoede u;
de Here doe zijn aangezicht over u lichten en zij u
genadig;
de Here verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Noten

¹Regie: Garth Davis, 2018. Critici kunnen vinden dat in Maria Magdalena in deze film de modelgelovige van vandaag wordt terug geprojecteerd, binnen de in de evangeliën bekende gegevens is het fictieve portret in de film niet onaannemelijk.

²Jesaja 51,1b.

³Genesis 15,6 (Vertaling NBG 1951).

⁴Johannes 20,17a, het beroemde *noli me tangere* waar zoveel schilderijen over zijn gemaakt.

⁵Ida Gerhardt, Wijnstok, bij Johannes 15,5: 'Zonder mij kunt gij niets doen.'

Figuur 1: Noli me tangere, Giotto di Bondone, ca 1304 Capella degli Scrovegni, Padua